

הגברת האכיפה וקידום השימוש באמצעים טכנולוגיים ואלקטרוניים **נייר עמדה- עמותת אור ירוק**

תמונת מצב

בשנת 2025 נרשם מספר הרוגים גבוה יותר ביחס לאותה נקודת זמן בשנה שעברה. נתון זה קשה במיוחד לאור העובדה שבשנת 2024 נהרגו 439 בני אדם - המספר הגבוה ביותר מאז שנת 2006.

אפקטיביות וחשיבות האכיפה

הניסיון הבינלאומי מלמד כי מדינות שהצליחו לצמצם באופן משמעותי את היקף תאונות הדרכים, כללו בתוכניות הבטיחות שלהן מרכיב מרכזי של אכיפה¹ בהתאמה לסיכונים המאפיינים את התנהגות הנהגים במדינה². אכיפה עקבית ונחושה של חוקי התנועה, אשר מלווה בהסברה וגלויה לציבור, משפיעה באופן משמעותי על התנהגות הנהגים. כאשר היא מתבצעת על פי שיטות מוכחות, יש לה תרומה ניכרת במניעת תאונות קטלניות ופגיעות חמורות.

אכיפה הינה בין האמצעים היעילים ביותר להוביל שינוי מיד³, כמו כן גם לטווח הארוך. היא תורמת ליצירת תרבות נהיגה אחראית ובטוחה. כאשר האכיפה סדירה ומתמשכת נהגים ייטו להימנע מלבצע עבירות כיוון שהסיכוי להיתפס גדל. כך אכיפה מפחיתה התנהגויות נסיעה מסוכנות ובונה הרתעה יעילה⁴.

על פי סקר שנערך על ידי אור ירוק 38% מהציבור סבורים כי הגברת האכיפה המשטרתית מהווה את הפתרון הטוב ביותר לצמצום תאונות דרכים. אומנם אין לייחס את מספר התאונות וההרוגים הגבוהים לאכיפה בלבד. על אף חשיבותה של האכיפה ככלי משמעותי בהתמודדות עם הקטל בדרכים, חשוב להדגיש כי אין ביכולתה לשמש פתרון בלעדי למצב הבטיחות החמור בכבישי ישראל. ללא תכנית רב שנתית הכוללת מטרות, יעדי ביניים, וטיפול מערכתי, אכיפה לא תוביל לשינוי מהותי במצב הבטיחות בדרכים ולא תצליח לצמצם את ההרוגים והנפגעים באופן עקבי ולאורך זמן.

¹ דוח המועצה האירופית לבטיחות בדרכים- ETSC- 19th Road Safety Performance Index (PIN) Report

² מבקר במדינה, דו"ח מיוחד לבטיחות בדרכים

³ גיטלמן ויקטוריה. הקרט שלום. 2003. הקשר בין אכיפה ותאונות דרכים. מוסד הטכניון למחקר ופיתוח בע"מ.

⁴ Strategies to Reduce Speeding and Aggressive Driving, NHTSA.

עקרונות ליישום האכיפה

נדבך מרכזי בתחום האכיפה הוא השקיפות. תכליתה של האכיפה אינה חלוקת דוחות גרידא, אלא יצירת הרתעה. כאשר האכיפה מתבצעת באופן שקוף- הכולל פרסום מיקומי מצלמות, הודעות יזומות לציבור ויידוע מראש על פעולות אכיפה, נוצרת הרתעה אפקטיבית בקרב הנהגים. הרתעה זו, כאשר היא עקבית ונמשכת לאורך זמן מביאה לשינוי התנהגותי ולגיבוש תרבות נהיגה אחראית יותר.

היקפי ואמצעי האכיפה בישראל

כיום בישראל האכיפה בתחום התנועה והבטיחות בדרכים אינה בראש סדר העדיפויות של מקבלי ההחלטות ומצבו של אגף התנועה במשטרת ישראל אינו תואם את חשיבותו ותפקידו בהצלת חיי אדם.

אגף התנועה האמון על הובלת נושא האכיפה ומניעת תאונות הדרכים פועל מזה תקופה ארוכה תחת מחסור חמור במשאבים. לאגף חסרים מאות שוטרים וניידות והיקפי האכיפה הדיגיטלית אשר אמור לתת מענה משלים אינם מספקים את המענה הבסיסי מבחינת היקף הפריסה והאמצעים. מצב זה משפיע באופן ישיר על אפקטיביות האכיפה, רמת ההרתעה הציבורית ובנוסף על היקף ועומק השחיקה של כח האדם.

בחינה של המשאבים העומדים לרשות אגף התנועה מצביעים לא רק על הצורך העמוק בהרחבתם אלא כי משאבים אלו אינם קרובים אף לדרישות שנקבעו על ידי ממשלת ישראל לפני למעלה משני עשורים. למרות החלטת הממשלה משנת 2005 שקבעה כי יש צורך ב- 300 מצלמות אכיפת ציות לרמזור ואכיפת מהירות- בפועל מפוזרות בארץ רק 121 מצלמות מסוג זה⁵. בנוסף אגף התנועה סובל מחוסר של כ-200 ניידות ומאות שוטרים.

אכיפה דיגיטלית

אכיפה דיגיטלית הינה בין כלי האכיפה האפקטיביים ביותר הקיימים, אשר זמינותם ועלותם הנמוכה יחסית מהווים מכפיל כח משמעותי לכוחות הפרוסים בשטח. מערך האכיפה הדיגיטלית סובל מהזנחה מתמשכת הן ברמה הטכנולוגית והן הרמה הניהולית. בישראל פועלות מצלמות שחלקן הותקנו לפני למעלה מעשור ולמרות הצהרות רבות טרם הוחלפו. במקביל לא קיימת תכנית עתידית ברורה ומתוקצבת לפריסה אפקטיבית של מצלמות אכיפה. בחינה של מחקרים בנושא מעלה כי אחד הגורמים המרכזיים המשפיעים על אפקטיביות האכיפה הדיגיטלית הוא היקף ופריסת המצלמות. כל עוד לא תהיה פריסה של מאות ואף אלפי מצלמות מצילות חיים בכבישי ישראל לא נוכל להגיע לרמת האפקטיביות הנדרשת.

⁵ מבקר במדינה, דו"ח מיוחד לבטיחות בדרכים

עמדת עמותת אור ירוק

המשרד לביטחון לאומי בשיתוף משרד התחבורה והבטיחות בדרכים להציג תכנית מיידית לחיזוק אגף התנועה במשטרת ישראל. תכנית זו חייבת לכלול הגדלת המשאבים באופן שיאפשר תוספת ניידות, שוטרים וכלי אכיפה דיגיטליים. על השרים האמונים על הנושא להבטיח כי במקביל להקצאת המשאבים הנדרשים יבוצעו תיקוני החקיקה הנמשכים מזה למעלה מעשור בנדרשים להפעלת אכיפה אפקטיבית וביניהם חזקת אמינות למכשירי אכיפה.

משטרת ישראל נדרשת ליישם תכנית אכיפה סדורה הכוללת יעדים מדידים, תוך מתן דגש על אזורי סיכון. תכנית זו צריכה להיות ארוכת טווח ושקופה לציבור על מנת להבטיח שינוי משמעותי ואפקטיבי. עם זאת יש להדגיש כי אכיפה לבדה לא יכולה להביא לשינוי בר קיימא, היא רק חלק אחד מתוכנית מערכתית רב שנתית שיש להוציא לפועל על מנת לראות שינוי משמעותי.